

BİRİNCİ BÖLÜM

Serapis'in Gölgesinde...

*ormanın ışıltısı büyüdü bir gülücükte
neredeyse bir ceylan fırlayacak yüreğimden*

*uzatmış mısır tanrıları tapınağı
ayaklarını serinletiyordu selinos deresi'nde*

*göz kırpyordu ay ve av tanrısı artemis
bir köylüyle oturmuş üçkemerin dibeğinde*

Bazilika'dan – Halim Yazıcı

İki bin üç yüz yıllık Akropol'ün taşlarına güneşin ilk ışıkları vurmaya başladığında, eski kentlerin kalıntıları üstüne kurulmuş ilçenin kenar mahallelerinden birinin avlusunda bir horoz öttü. Taşların kıyılarından fıskırmış otlarla, çiçeklerle kaplı örtü, ışılan güneşle parıldadı. Kalenin doğusunda, Hephaiston'un elinden çıkma mozaikleri çoktan başka ülkelere uçmuş saray kalıntılarında, sakalı uzadıkça uzamış, kaşları ve kirpikleri birbirine karışmış, kabarık, kıvrık saçları darmadağın Simo, gözlerini açıp güneşe baktı.

Bir sabah daha...

Kralların saraylarında güneş doğuyordu. Simo, eski, ince yorganını mendil gibi katlayıp kıvırdı ve bir taşın altına sıkıştırdı. Traian Tapınağı'na yürüdü acele acele. Akropol'ün en yüksek terasında bir imparator gibi dimdik durup açık mavi gökyüzüne, aşağılarda uzanan çiy parıltısı kaplamış Bakırçay Ovası'na, Kalarga Tepesi'ne ve uzaklarda göz kırpan Çandarlı Körfezi'ne baktı. Traian, o tanrısal güce sahip Roma İmparatoru, sarayının önünde böyle dikilip uzaklara bakamamıştı. Sarayın bitmesine ömrü yetmemişti çünkü. Ama Simo bakıyordu işte.

Bu eski kenti çok iyi tanıyordu Bergamalı Simo. Doğup büyüdüğü topraklar... İşte hemen aşağıda, zekâ tanrıçası Athena Tapınağı'nın olduğu alan... Yanında büyük kütüphanenin kalıntıları... Daha alttaki terasta, dünyanın en dik tiyatrosu olduğu söylenen antik tiyatronun dimdik basamakları... Tiyatro, yatay yolları ve tribünler arasındaki merdivenleriyle nasıl da kibirli... Ve altta, sağda Dyonisos Tapınağı...

Derin bir soluk aldı Simo. Göğsünü yumrukladı. Uzaklara, Çandarlı Körfezi'ne doğru baktı. Aklına bir şey gelmiş gibi bir an durakladıktan ve eliyle kafasını kaşıyarak Kalarga tarafına baktıktan sonra dağılıp ayaklarından çıkıverecekmiş gibi görünen terliklerini sürüyerek Akropol'den aşağı inmeye başladı.

Eski kralların saraylarında yatıyordu, ama şimdi insanların arasına inip karnını doyurması gerekiyordu. İnsanların karın doyurmak, geçinmek için gerekirse gönüllerini bile alçaltabileceğini görmek, anlamak istemediğinden dağlarda, tepelerde yaşıyordu. Açlık, hem boynunu eğdirmeyen hem de aldırmadığı bir şeydi artık hayatında. Ancak yaşayabileceği kadar yiyordu. Yaşamak bu kadar güzel olmasa bu tepelerden aşağı hiç inmeyebilir, hiç yemeyebilirdi de.

Teraslardan bir bir indi Bergamalı Simo. En sevdiği şey, on bin kişilik kocaman ve dimdik tiyatronun basamaklarından

oyun oynayan bir çocuk gibi sıçraya zıplaya inmekti. Bazı turistlerin inmeden, merdivenlerin başında aşağılara korkulu gözlerle bakıp, üst basamaklarda biraz oyalandıktan sonra geri dönmeyi yeğledikleri bu basamakları Simo, bir dağ keçisi gibi tırmanır, sekerek inerdi.

Kasabaya çok erken saatlerde, güneş doğar doğmaz yürürdü. Kimi Antik Çağdan, kimi Roma döneminden bugüne ulaşmış mermer sütunların, altlıkların, basamakların, süslemeli taşların arasında meraklı turistler, önlerinde durmadan konuşan rehberleri izleyerek dolaşmaya çıkmamış olurdu henüz. Eski kent bütünüyle Simo'nun olurdu o zaman. Train sarayında görkemli bir Zeus heykeli gibi dikilir, kütüphane kalıntılarında bilgeleşir, tiyatronun basamaklarında çocuklaşırdı.

Avlusuna sonradan Hıristiyanlığın ilk yedi kilisesinden biri kurulmuş Serapis Tapınağı'nın yüksek, kırmızı tuğla duvarları görüldüğünde durakladı şöyle bir. Şimdi buradan göremese de biliyordu ki, tapınağın avlusunun dibindeki evin çatısına birazdan Kızılavlu'nun dev kulelerinden birinin gölgesi düşecekti. Elini kalbinin üzerine koydu. 'Orada' diye düşündü. 'Bütün zamanların en azgın, en acımasız kraliçesi orada oturuyor...' Mısır Tanrıçası Serapis'e adanmış, altından tonozlar içinde Kaikos'un kollarından Selinos'un suları akan Serapis Tapınağı'ndan güç alırdı Yadigar. Öyle sağlam, tırnakları ve zekâsı keskin, öyle yırtıcı...

Ne Yerde Ne Gökte Mahallesi'nin gelmiş geçmiş en dişli tırnaklı kadınlarından biriydi o. Sanki Iskenderiye'nin bütün hazinesinin asıl sahibiydi de şimdi o hazine ona verilmiyordu. Komutan Lysmoches, bu kalede o dillere destan hazineyi onca yıl Yadigar için saklamıştı. Gelgelelim, kraliçeliği kimseler tarafından tartışılmayacak Yadigar'a ulaşmadan uçmuş gitmişti hazine. O da şimdi günlerini, dev Kızılavlu'nun dibindeki küçük evinde, kendisine o hazinenin ulaşmamasının tek nedeni olan,

bunun cezasını da evden kaçıp dağlarda, kalıntıların arasında yaşayarak çeken Bergamalı Simo'ya ilenerek geçiriyordu. Sabah akşam hem de.

Terlikleri ayağından fırlayıp çıkmasın diye ayak parmaklarını sıkıp uçlarını aşağı bastırarak yamaçtan iniyordu Simo. Bir yandan da krallar kenti Bergama'ya bakıyordu.

Kozak yaylasından esen fıstık kokulu sabah rüzgârı Simo'nun zayıf, yarı çıplak bedenini yaladı. Ürperdi Simo. Gül yaprağı tadındaki havayı içine çekti. Unutmuş biriydi o. Önce gülme-yi unutmuştu. Sonra yavaş yavaş çevresindekilerle ilgilenmeyi, konuşmayı... Derken Yadigar'la geçirdikleri güzel günleri, neşelenip güldükleri, gökyüzüne birlikte baktıkları geceleri unutmuştu.

Bir zaman Kalarga Tepesi'nde yaşamıştı. Persler, kralları Kirros yönetiminde Anadolu'yu ele geçirdiğinde, Yunan tiranlarına sığınak olan Kalarga'daki Teuthrenia Kalesi'nin neredeyse yerle bir olmuş duvarlarının kalıntıları, bu kez de çağdaş tiranlardan kaçan Simo'nun sığınağı olmuştu. Mevsim yazdı. Doğa kucaklarını sonuna dek açmıştı. Bu toprakları seviyordu Bergamalı Simo. Ona bunca acı verse de burada yaşamayı seviyordu. Yadigar, bütün hazineleri alsa da aşağıda savaşmayı sürdürecekti, biliyordu. İri gözleriyle yanındaki yöresindeki evlere, bahçelere bakarak, en yeşil bahçe, en kocaman ev kendisinininki olsun diye dua ederek yumacaktı uykuya gözlerini her gece. Hep öyleydi Yadigar.

Simo, Yadigar'ı deliler gibi sevmişti. Aslan yelesi gibi kaba-rık kapkara saçları, biri hep kalkık, ince alınmış siyah kaşları, kıyısından bükülmüş gibi hep somurtkan duran kalın, biçimli dudakları, ateşli, hemen her zaman öfkeli bakan iri, kahverengi gözleriyle Yadigar, durulmayan bir fırtınaydı yaşamında. O esmekten yorulmadı, Simo savrulmaktan yoruldu. Sonunda dağların dorukları açtı kollarını Simo'ya. Biri düzlükte yaşıyor artık, öteki dağlarında, tepelerinde eski kentin.

Bir kartalın yuvasına baktığı gibi bakıyordu Bergama'ya Simo. Bakırçay toprağı sabah güneşinde kabarıyor, badem ağaçları çiçek açmış, başı dönüyordu.

Çamlar ve zeytinler ömrünün gölgesi oldu Simo'nun. Buralarda toprağın mantosunu en çok iki çeşit ağaç dokur: Yazın yapraklarını dökmeyen, kışın meyveleriyle buralara bolluk, bereket saçan çam ve zeytin ağaçları... 1939 yılında... Yıllar önce, şiddetinden hâlâ korkuyla söz edilen depremde yer kabuğu titrerken de vardı bu ağaçlar burada, krallar antik tiyatrodan oyun izlerken de, Romalılar Tellidere üstüne kurdukları tiyatronun amfisinde derenin suyunu tutup oluşturdukları yapay gölde, Nil'den getirttikleri timsahlara köleleri, isyancıları yem olarak atarken de, kızıl saçları omuzlarına uzanmış dev Galatlarla savaşırken de... çamlar ve zeytinler olmadan düşünülemez bir toprak parçası burası. Sonra yemyeşil Bakırçay Ovası'nın bağrında yetişenler: Tütün, pamuk, her çeşit sebze. Bereket fişkıran, altı üstü hazine topraklar...

Bergamalı Simo, bahçeyi suladığı hortumu birdenbire elinden bırakıp, yaşanmış her şeye sırtını dönerek kaçarcasına yürüdüğünde aklından bile geçirmese de biliyordu ki bu hava, bu toprak onu ota çöple bile yaşatırdı. Bu yüzden hiç zor olmadı tepeleri barınak seçmesi. Köy yollarında, eski saray ve tapınak kalıntıları, tünellerde, sütunlar, çalılar, ağaçlar, terk edilmiş damlar arasında saklambaç oynaması için evden çıkması yetti. O gün bugündür tepelerden bakıyordu Bergama'ya.

Uzaklara bakarken, bir süre önce yaşadığı bir şeyi anımsadı Simo. Makinaları. Nebi'ye gitmeliydi.

Kasap Nebi, Simo'nun çocukluk arkadaşıydı. Onun yanına götürüyordu ayakları şimdi onu. Ovacık, Çamköy tarafında bilmediği, anlayamadığı bir şeyler oluyordu.

Yüreğinde bir seğirme... Nebi'ye gidecekti. O kocaman araçları, makinaları soracaktı. Tozu... Çamlarla kaplı tepelerden ve

eteklerine yayılan bu sessiz, dingin ovanın bağından tütse tütse buğu tüterdi. Bu toz toprak da neyin nesiydi?

Nebi bilirdi. Her şeyden haberi olurdu onun. Çarşı kalbidir Bergama'nın. Orada toplanıp dağılır her bir haber. Simo'yu sever hem de Nebi. Bilir ki, her gün gitse, her gün ona ekmek, et, ciğer verir. Ama gitmez Simo. Her gün bir parça et, ciğer yemek istese evinden kaçıp dağlara çıkmaz, hamallık yapar yine kazanırdı o bir parça eti. Onun derdi boğazla değildi ki. Artık nefes alamadığı ilişkilerden kaçmıştı o. Bu ova onu beslerdi. Dağlardan ot yolsa karnı doyardı. Ne insanlar beslemiş bu topraklar, kaburgaları sayılan Simo'yu mu beslemeyecekti?

Rum mahallesinin, güzel yüzleri yaşlanmadan yıpranmış gibi duran hüzünlü evlerini geçip çarşıya inen sokaklara daldı Simo. Çocuklar, sırtlarına çantalarını asmış, yükü kendinden ağır karcıncalar gibi sokaklara dökülmüş, okula gidiyorlardı. Bazı kapılardan adamlar çıkıp yürüyordu hızlı hızlı. Yine de ıssız sayılırdı ortalık henüz. Simo, bantlarından biri koptu kopacak terliklerini sürüyerek çarşıya yürüdü. Nebi'nin kasap dükkânı çarşının içindeydi. Küçük bir dükkân... Sinekler baharla birlikte et kokusunu almıştı bile. Çırağı Çetin ortalığı silmiş süpürmüştü. Dükkânın önündeki ıslak taşlarda bir tabure, kapıda sıra sıra renkli boncuk dizileri...

Simo boncukları aralayıp, şaka yapar gibi, yalnızca sakalını ve yüzünü gösterecek şekilde, başını içeri soktu. Nebi, bankonun gerisinde oturmuş, gazete okuyordu. Boncuk şıkırtılarını duyunca bir alıcı geldi sanarak kapıya baktı. Simo'yu görünce gülerek kalktı. "Gel" dese gelmezdi, biliyordu. Yüzünü gösterip kaçmıştı bile.

Boğulur giderdi kapalı yerlerde Simo. Dağların havasını özlerdi çabucak ciğerleri. Geyikli Dağı, Madra Dağı, Ovacık, Çamköy, Yalnızev, Narlıca, Pınarköy... En çok da Bergama Akropol'ü Simo'yu beklerdi. Simo koşardı dağlara, çamlara, dehlizlere, kılntılara, sütunlara... Bakırçay'a, Bergama'ya uzaktan bakardı.

Bergama Akropol'ünde rüzgâr sert eserdi. Simo tutunurdu dalından kopmaya nazlanan yaprak gibi toprağa. Traian Tapınağı'nın altındaki galerilerde, mazgalların arkasında taç yaprakları oymalı kırık sütun başlarının bembeyaz yığıldığı dehlizlerde yatarıdı yağmurlu, fırtınalı gecelerde. Yıldızlı gecelerde, en tepedeki küçük evin önünde, karısı çoktan uyumuş bekçiyle hiç konuşmadan karşılıklı oturup Bergama'nın yanıp sönen ışıklarına baktıklarını söyleyenler vardı.

Nebi, dışarı çıktı seslenerek.

– Ne haber yahu Bergamalı? Görünmedin kaç zamandır?

Simo eliyle, ne olsun, işareti yaptı. Daha çok işaretlerle anlatıyordu derdini. Arada bir de birkaç sözcük çıkıyordu ağzından. Şeklini yitirmeye başlamış, anlamsız seslere dönüşmeye başlamış sözcükler.

Uzun parmaklı, kuru, kemikli ellerinden birini yüzünde gezdirdikten sonra, battıkları çukurlarda garip pırıltılar saçan gözlerini Nebi'ye dikip uzakları gösterdi. Çıkan toz bulutunu işaret etti. Gökyüzünü gösterdi sonra.

– Ne var? Toz toz... Ne var?

– Yine Kalarga'ya mı gittin yoksa Simo? Ne işin var o çalı çırpı arasında? Kurda kuşa yem olacaksın. Yapma böyle.

– Kalarga'dan öte! Kalarga'dan öte! Ovacık, Ovacık!

– Ha, şaşırdım bak şimdi. Madeni soruyorsun sen. Altın, altın...

Nebi de Simo'yla konuşurken bazen, sözcük sayısı azalmış gibi konuşuyordu. Sanki onun dilinden konuşmazsa anlaşamayacaklarmış gibi. Bir çocukla, onun dilinden yarım yamalak konuşmaya çalışan bir yetişkin gibi...

Simo'nun gözleri daha bir ışıdı.

– Altın?

Nebi, kocaman bir nefes alıp koyverdi. Ellerini dizlerinin üstüne koyup Simo'nun yüzüne kaygıyla baktı:

– Altın ya! Altın çıkarılacak artık topraktan.

Simo, dehşete düştü. Tapınağı kazacaklardı demek. Fırladı yerinden. Sakalını sıvazlayarak ileri geri yürümeye başladı. Başını kaldırıp gökyüzüne bakıyor, soluk alamıyormuş gibi ağzını açıp kapatıyordu. Tapınak tehlikedeydi. Hazine orada değil miydi? Komutan onu kaleye saklamamış mıydı? Iskender'in hazinesi... Korkuyla bakan gözleri yuvalarında fıldır fıldır dönmeye başlamıştı. Hazine! Hazine! Ama...

Nebi, eski arkadaşının heyecanından etkilendi. Şakaya vurdu:

– Simo ne oldu yahu, yerinde duramaz oldun. Altın seni de heyecanlandırdı mı yoksa, ha, bak sen şu işe.

Simo durdu. Kolunu kaldırıp Akropol'e doğru uzattı. Tepeyi işaret ediyordu.

– Orada?

Güldü yeniden Nebi.

– Orada değil. Söyledim ya demin. Ovacık'ta.

– Ovacık?

– Ovacık. Evet. Seninkinin komşu köyü. Ah! Ne kötü rastlantı.

Simo'nun bakışlarındaki korku uçtu. Gözlerine bir çocuğun saf şaşkınlığı gelip oturdu. Gelip sessizce tabureye çöktü. Şimdi bakışlarıyla, topaklanmış kabarık saçlarıyla, kucağına öylece bıraktığı zayıf elleriyle, kimseye kötülük yapamayacak, ama bütün kötülöklere açık bir çocuktü.

Çırak, elinde taze ekmek ve peynirle gelmişti. Çay demlenmişti. İçerden küçük sehpayı çıkardı dışarı. Bilirdi. Simo geldi mi, hemen yiyecek hazırlaması gerektiğini bilirdi. Usta belletmişti ona. Şimdi kahvaltı edecekti Simo. Sonra hemen biraz ciğer kızartacaktı. Ekmeğin içine doldurup yanında götürmesi için hazırlayacaktı. Simo bunların yapılmasını beklemezdi. İstemezdi de. Yetiştirirlerse ne iyi. Yoksa ardına dönüp bakmadan giderdi.